

Türkiye’de Dilencilik Olgusuna Bakış: Bir Literatür İncelemesi

Fatmanur Alsancak¹

¹ Sosyal Hizmet Bölümü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye
fatmanuralsancak@sakarya.edu.tr
sözlü sunum / tam metin

Özet -- Bu çalışmada Türkiye’de dilenme ve dilencilik konusunda literatürdeki makaleler, lisansüstü tezler ve kitaplar taranmış ve ulaşılan kaynakların bibliyografik olarak incelenmesi, kaynaklarda dilencilik ele alınış biçiminin analiz edilmesi ve bilimsel boyuttaki bilgilerin niceliğine ve işlevselliğine vurgu yapmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda dilencilik üzerine çalışılmış olan bilimsel makaleler, lisansüstü tez çalışmaları ve kitaplar bu çalışmanın verilerini oluşturmaktadır. Bibliyografik olarak tasarlanan bu araştırmaya alan yazındaki kaynaklar taranarak başlanmış, bu kaynaklara dilencilik, dilenme ve dilendirilen çocuklar anahtar kelimeleri ile ulaşılmıştır. Tarama yaklaşık 1 ay boyunca devam etmiş ve sonlandırılmıştır. 78 makale, 6 lisansüstü tez ve 14 kitap olmak üzere toplam 98 çalışmaya ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalar çeşitli temalar altında incelenerek analiz edilmiştir. Türkiye’de dilencilik özelindeki bilimsel çalışmaların 2000’li yıllarda yoğunluk kazandığı, bu çalışmaların çoğunluğunun sosyolojik temelli olduğu ve farklı bilimsel alanlarda dilencilik boyutlarının tartışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalarda sosyal hizmet mesleğinin uygulamalarına veya kaynaklarına rastlanmamakla birlikte bu çalışmaların sosyal hizmet alanına ışık tutacağı umut edilmektedir. Çalışmadan ortaya çıkan en çarpıcı sonuç dilencilik konusundaki çalışmaların kısıtlı olmasıdır.

Anahtar kelimeler: Dilenci, Dilencilik, Dilenme Kültürü, Dilenme Olgusu, Sosyal Hizmet.

1. GİRİŞ

Dilenci kavramının birçok farklı açıklaması olduğu gibi ortak kabul görmüş yaygın bir tanımı bulunmamaktadır. En genel tanımı Vatandaş (2004), şöyle yapmaktadır:

Dilenci, toplumda genel kabul gören ölçütler dahilinde yaşamını sürdürebilmek için sahip olması gereken ekonomik imkanlara, kendisinden veya toplumsal şartlardan kaynaklanan olumsuzluklar nedeniyle sahip olamadığı için veya aslında yoksul olmadığı halde kendisini yoksul göstererek ihtiyaç hissettiklerini elde edebilmek için, imkan sahibi olanlardan söz, yazı veya davranışlarla para veya eşya isteyen kimsedir.

Etimolojik olarak dilenci ‘saldırarak isteyen, sürekli soran, gezici, her şeyle giren kişi’ anlamına karşılık gelmektedir (Kükrer, 2014). Dilencilik olgusu, Türkiye’de görünürlüğü gittikçe artan toplumsal bir sorundur. Günlük yaşamda özellikle büyük şehirlerin caddelerinde, sokaklarında, hastane ve cami girişlerinde, ulaşım noktalarında, alt geçitlerde sık sık karşılaştığımız dilenciler, gittikçe kemikleşen bir sorun haline gelmektedir. Bu sorunun kronikleşmesinde etkili olan toplumsal ve kültürel yapı, dini tutumlar, dilenen kişilerin sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri, bu konudaki sosyal politikalar, sorunun hukuki boyutu ve yoksulluk gibi sosyal sorunlar, dilencilik olgusunu doğuran unsurlardır.

1990’lardan itibaren köylerin boşaltılmasının yoksulluk ve dilencilik bariz biçimde artmasıyla ilişkisi olduğu bilinmektedir. Bu tarihlerden sonra kentlerde ortaya çıkan istihdam sorunları dilencilik artmasını doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Yapılan çalışmalar Türkiye’deki

dilencilerin erkeklerden çok kadın, çocuk ve yaşlılar gibi dezavantajlı gruplardan oluştuğunu göstermekte ve İstanbul’da 2000-2008 yılları arasında bu sayının arttığı ortaya çıkmaktadır (Kalfa-Topateş,2015; Çakıroğlu,2008). Özellikle korunmaya muhtaç ve suça sürüklenmiş çocuklar olarak dilendirilen çocukların genellikle yoksul, kırdan kente göç etmiş, parçalanmış ve kalabalık ailelerin çocukları olduğu iddia edilmektedir (Kalfa-Topateş,2015). Bu çocukların bir şeyler satarak çalışıyormuş gibi göründükleri ancak aslında dilendikleri yani ‘gizli dilenci’ oldukları ileri sürülmektedir (Yılmaz, 2008).

Dilencilik olgusu birçok toplumda kültürel kodları olan bir sorundur. Türkiye’de sadaka kültürü ile iç içe geçmiş olan dilencilik, çalışma sorunu çerçevesinde değerlendirildiğinde ahlaki olarak kabul görmemekte ancak yine de dilencilerin beklentilerine cevap verilmektedir. Dini bileşenler göz önünde bulundurulduğunda dilenen kimseler, duyguların istismarı ile geçinen fakat yardıma muhtaç olasılığı yüksek pozisyondaki kişiler olarak görülmektedir. Diğer yandan dilendirilen çocuklar, kadınlar, yaşlılar gibi risk altındaki bireylerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesi ve bu konudaki dezavantajlı bireylerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Bir meslek ve disiplin olarak sosyal hizmet, insan odaklı profesyonel uygulama içeren bir disiplindir. Bu yönüyle yoksullukla mücadelede dilencilik olgusunun ortadan kaldırılması ve bireyin güçlendirilmesi mesleğin hedeflerindedir. İnsan hak ve onuru ile kişilerin değeri ve saygınlığı mesleğin temel felsefesidir. Bu bağlamda insanı merkeze alan birçok yaklaşım, bireyin güçlendirilmesi yolunda sosyal devlet ilkesinin bir gerekliliği olarak insanların adil yaşam standartlarında yaşamaları amaçlanmalıdır. Bu çerçevede

hak temelli bir uygulama için dilencilikle mücadele edilerek çeşitli sosyal politikalar geliştirilmelidir. Dilenciliği ortaya çıkaran yoksulluk gibi unsurların çok boyutlu bir çerçevede değerlendirilmesi ve incelenmesi gerekmektedir. Bunun için bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda dilencilik olgusunun bilimsel boyutunun araştırılması oldukça önemlidir. Literatürde Türkiye’de dilencilik olgusunun boyutları ve çözüm önerilerinin getirildiği akademik çalışmalar oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Dilencilik üzerine yapılan çalışmaların niteliği ve niceliği de bu bağlamda önem arz etmektedir.

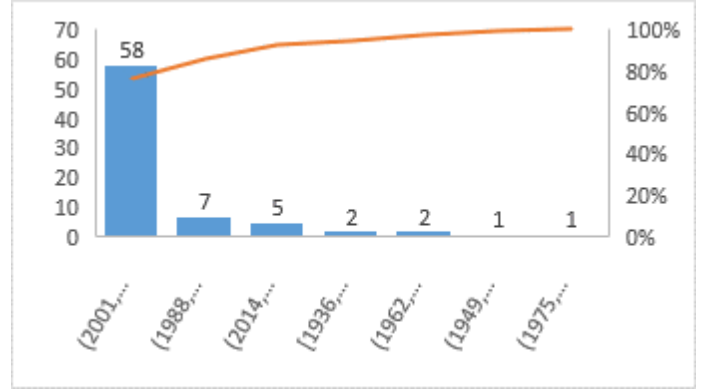
2. YÖNTEM

Bu araştırma Cumhuriyet’ten günümüze kadar geçen sürede ortaya konulan dilencilik konulu çalışmalardan elde edilen künyelerin tasniflerinin yapıldığı ve ortaya konan çalışmaların bilimsel olarak yorumlandığı ve tartışıldığı bir çalışmadır. Bu araştırmanın evreni 1923-2018 yılları arasında ortaya konan çalışmalarda; birbirlerine referans olarak gösterilen Sosyal Hizmet, Sosyoloji, Hukuk, Antropoloji ve Edebiyat gibi disiplinlerde öne çıkan üniversitelerin (Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi vb.) fakülte ve enstitü dergileri ve onların kaynakçalarının taranması, dilencilik alanında çalışma ortaya koymuş tüm akademisyenlerin ve bu çalışmalarına referans olarak gösterilen akademisyenlerin eserleri ve kaynakçalarının taranması ile oluşmaktadır. Bununla birlikte yapılan veri derlemesi sürecinde; üniversitelerin elektronik kütüphaneleri, dilencilik birikimi için önem arz eden üniversite ve vakıf kütüphaneleri, internet katalogları (TÜİK, Tübitak-Ulakbim, Milli Kütüphane, To-kat, Yök-Tez, Asos İndeks, Kitapyurdu, İdefix vb.), birçok e-dergiler ve sempozyum bildirimleri taranmıştır. Yine bu alanda ortaya koyulmuş lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) tezler ve bu çalışmaların kaynakçaları araştırma evrenine dahil edilmiştir. Elde edilen tüm veriler nicel olarak yorumlanmış ve makale, tez ve kitap olarak tasnif edilerek incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar bilimsel çerçevede yorumlanarak tartışılmıştır.

3. Dilencilik Konusunda Yapılmış Makale Çalışmaları

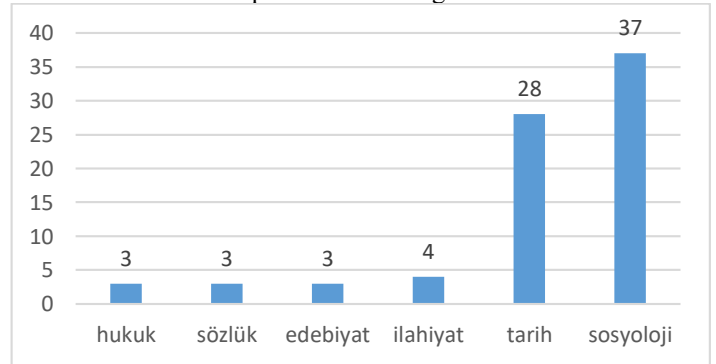
Dilenci, dilenme, dilendirilen çocuk ve yoksulluk kelimeleri ile yapılan taramada 78 makaleye ulaşılmıştır. Makalelerin çoğunlukla tarih ve sosyoloji bilim dallarında çalışıldığı, 2001-2014 arasındaki çalışmaların daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Dilencilik konusunda ilahiyat, hukuk ve edebiyat alanlarında da makale çalışmaları bulunmaktadır. Dilencilik dini boyutuna dair 4, hukuki boyutuna dair 3 ve edebi eserlerdeki boyutunun incelendiği 3 makale bulunmaktadır.

Şekil 1. Dilencilik Konusunda Literatürdeki Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Dilencilik üzerine çalışmaların düzenli bir ilerleme sergilemediği görülmektedir. Dilencilik konusundaki makalelerin %74,3’ü 2001-2014 yılları arasında yapılırken 1988-2001 yılları arasında 7 çalışma yapılmıştır. Makalelerin 42’si 2008 yılında gerçekleştirilen “Bir Kent Sorunu Dilencilik Sempozyumu” nda sunulan bildirimlerden oluşmaktadır. Bu çalışma 2001-2014 yılları arasındaki 58 makalenin büyük kısmını oluşturması nedeniyle önemli bir niteliğe sahiptir. Dilencilik alanında yapılan bu çalışmaların 2000’li yıllardan sonra artış göstermesi, 1990’larda yaşanan köylerin boşaltılması ve kentlere yoğun göçün artması ile dilencilik olgusunun daha görünür hale gelmesiyle ilişkilidir. Kent nüfusunun artmasıyla ortaya çıkan işsizlik ve istihdamın yetersizliği, yardımlara kolay ulaşamama ve dilencilik kültürü ile özdeşleştirilmesi, dilencilik yaygınlaşmasına ve meslek haline gelmesine yol açmıştır. Makalelerin kırsal kentlerden ziyade büyükşehirlerde yapılması da bunu desteklemektedir.

Şekil 2. Dilencilik Konusunda Literatürdeki Makalelerin Disiplinlere Göre Dağılımı

Makale çalışmalarının %47’sinin (n=78) sosyolojik çalışma olduğu tespit edilmiştir. Yoksulluk bağlamında ele alınan dilencilik temalı çalışmaların tarihsel boyutuna ilişkin 28 çalışma bulunmaktadır. Tarih dalında yapılan çalışmaların çoğunlukla Osmanlı dönemindeki dilencileri ele aldığı görülürken ilahiyat alanındaki çalışmaların dilencilik çalışmaları ahlaki ve istismar boyutu ile incelendiği çalışmalar olduğu görülmüştür. Edebiyat alanında ise dilencilik edebi eserlerdeki boyutu, nasıl karakterize edildiği incelenmiştir. “Dilenci” kavramının 3 ayrı sözlükte açıklandığı saptanmıştır. Sosyal Hizmet alanında dilencilik üzerine yapılan akademik çalışmalara neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Sosyal Hizmet sokak, yoksulluk, çocuk işçiler gibi konulara eğilirken dilendirilen çocukları da sokakta yaşayan çocuklar, evsiz kimseler, çocuk işçiliği bağlamında ele almaktadır. Dilenci ve

dilendirilme olgusunun kültürel boyutu ile ele alındığı ve çeteleşmenin bir aracı olduğu görülmektedir.

Fatih Erken, 2017 yılındaki “Yazılı Basında Dilenci Stereotipi: Hürriyet, Sabah, Milliyet Gazetelerine Yönelik Bir Analiz” çalışmasında haber çerçeveleme yaklaşımı ekseninde dilenci ve dilencilik stereotipini ele alarak onların haber içeriklerindeki konumunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Yapılan araştırmada gazetelerin sıklıkla “Sahtekar”, “Tehlikeli ve Rahatsız Edici”, “Duygu Sömürücü” çerçevelerini kullandıkları ve dilencilere yönelik “hırsız, katil, sahtekâr, duygu sömüren, Suriyeli, zengin” gibi ifadelerin yer aldığını saptanmıştır.

İsmail Coşkun ve Alev Erkilet’in 2010 yılında yayınlanan “Kapıya Geleni Geri Çevirmeme: İstanbul Esnafının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı” adlı çalışmasında ise İstanbul halkının dilenci ile en fazla muhatap olan kesimini oluşturan esnafın dilencilik olgusuna ve dilencilere yaklaşımını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışmada İstanbul esnafının geleneksel bir toplumsal kategori olarak geçmişten getirdiği inanç, değer ve işlevlere hala sahip çıkmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mehmet Demirtaş, 2006’daki “Osmanlı Başkenti’nde Dilenciler ve Dilencilerin Toplum Hayatına Etkileri” çalışmasında Osmanlı’nın başkenti İstanbul’daki dilencilere toplumsal bakışı ve çeşitli uygulamaları ele almıştır.

Fatih Birtek’in “Dilencilik Suçu” makalesinde dilencilik kabahati ile dilencilik suçu ayırımına gitmiş ve dilencilik kabahatinde bireysel dilenme söz konusu iken; dilencilik suçunda, bir çocuk veya engellinin dilencilikte araç olarak kullanılması olarak farklılaştığı üzerinde durmuştur.

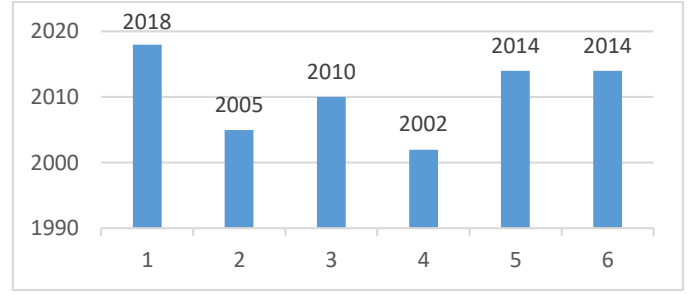
Celalettin Vatandaş’ın dilencilik üzerine iki farklı makale çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmalardan “Toplumsal Bir Değer Olarak Yardımlaşma ve Dilencilik”te yardımsever-dilenci ilişkisi temelinde sokaktaki dilencilere yardım edenlerin profilini ortaya koymak amaçlanmıştır. “Dilencilik ve Dilencilik Sosyolojik Bir Araştırma” adlı diğer çalışması ise dilencilerin genel profili ve nasıl dilendiklerini tespit etmek amacı taşımaktadır. Dilencilik bir çok dilenci tarafından bir meslek olarak algılandığı ve ekonomik getirisinin yüksek olduğu sonucu ortaya koyulmuştur.

Dilencilik üzerine yapılan çalışmalardan en dikkat çekici olanı 18-19 Ekim 2008 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı bünyesinde gerçekleştirilen “Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu” dur. Bu sempozyumda 42 bildiri sunulmuş olup literatüre önemli bir katkı sağlanmıştır. Bu anlamda önemli bir sempozyum olma özelliğini taşıyan bu çalışmada sunulan bildiriler toplam makalelerin %53,8 (n=78)’ini oluşturmaktadır. Bu sempozyumun tarihi de yine İstanbul’da bu yıllara kadar gelen göç ve bunun bir sonucu olarak dilencilerin sayısındaki artıştır. Dilencilik gibi bir sosyal soruna yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi ve çözüm önerilerinin getirilmesi yönüyle bu sempozyum oldukça değerlidir.

4. Dilencilik Konusunda Yapılmış Tez Çalışmaları

Dilenme, dilencilik ve dilendirilme üzerine yapılmış toplam 6 lisansüstü tez bulunmaktadır. Tezlerin tümü Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır ancak farklı anabilim dalları çerçevesinde ortaya koyulmuştur. 4’ü yüksek lisans ve 2’si doktora düzeyindedir.

Şekil 3. Dilencilik Konusundaki Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Dilencilik konusu üzerinde çalışılan 6 lisansüstü tezin ilki tez çalışmalarının ilki 2002 yılında gerçekleştirilmiş olup en günceli 2018 yılında tamamlanmıştır. Tezlerden 2’si 2014 yılında tamamlanmıştır. En güncel olanı ise Özgür Taburoğlu’nun 2018 yılında tamamlamış olduğu “Toplumsal Dayanışma İşbölümü ve Dilencilik Arasındaki: Almanya ve Türkiye Karşılaştırması” başlıklı çalışmasıdır. Makale sayısındaki artışın yıllara göre dağılımı ile tezlerin yıllara göre dağılımı benzerlik göstermekte, dilencilik üzerine yazılan tezlerin tümünün 2000’li yıllarda yazıldığı göze çarpmaktadır. Bunun nedeni olarak da yine kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan dilencilik olgusunun 2000’li yıllarda akademik alanda bir sosyal sorun olarak ele alınması ve buna yönelik bilimsel çalışmalarda eksikliğin fark edilerek literatüre katkıda bulunulması olarak açıklanabilir.

Şekil 4. Dilencilik Konusundaki Lisansüstü Tezlerin Üniversite ve Eğitim Programına Göre Dağılımı

Üniversite	Ankara Üniversitesi		Atatürk Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Eğitim Programı	Doktora	Yüksek Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Yüksek Lisans	Yüksek Lisans
Anabilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD	Antropoloji ABD	Doğu Dilleri ve Edebiyatı ABD	Sosyoloji ABD	Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme ABD	Sosyoloji ABD
Toplam	1	1	1	1	1	1

Dilenci, dilenme, dilendirilme kelimeleri ile yükseköğretim kurumuna bağlı üniversitelerin lisansüstü tezleri tarandığında bulunan 6 tezden 4’ünün yüksek lisans, 2’sinin doktora düzeyinde olduğu saptanmıştır. Tezlerin tamamı sosyal bilimler enstitüleri bünyesinde tamamlanmıştır. Ankara Üniversitesi’nde ortaya koyulan iki tezden birinin yüksek lisans diğerinin doktora tezi olduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinin sayıca fazla olması da Türkiye’deki doktora öğrencisi sayısının yüksek lisans öğrencisi sayısından az olması ile açıklanabilir. Yine sosyal hizmet alanında lisansüstü çalışmanın olmaması da burada karşımıza çıkmakta ve dilencilik üzerine tez çalışmalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Sosyal bilimler alanında değerlendirildiğinde dilencilik olgusunun Sosyoloji/Sosyal Yapı çerçevesinde ele alındığı görülürken Antropoloji, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri

İlişkileri ile Edebiyat dallarında da sadece 1’er çalışma bulunmaktadır. Dilencilik olgusunun çok boyutlu olduğu göz önünde bulundurulduğunda lisansüstü akademik çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu söylenebilir.

Şekil 5. Dilencilik Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Özellikleri

Enstitü/ ABD	Yazar/ Danışman	Üniversite	Tarih	Konu	Özet-İçerik	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme/ ABD	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri/ ABD	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Antropoloji/ ABD
Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyoloji/ ABD	Özgir TABUROĞLU / Prof. Dr. Demet ULUSOY	Hacettepe Üniversitesi	2018	Toplumsal Dayanışma İşbölümü ve Dilencilik Arasındaki: Almanya ve Türkiye Karşılaştırması	Bu çalışmada, Emile Durkheim’ın dayanışma kalıplarını daha anlaşılır kılmak için, dilencilere yardım edemeyen kişilerin davranışları ve düşünceleri değerlendirilmiştir. Almanya ve Türkiye’de gerçekleştirilen alan çalışmaları sonucunda, toplumsal dayanışmanın farklı ve değişen nitelikler anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu amaçla karma bir alan araştırması uygulanmıştır. Bu amaçla, her iki ülkede de benzer örneklerle ulaşılmış ve bu alan araştırmalarının sonucu bulgular detaylı olarak analiz edilmiştir. Bu sonuçlara göre Almanya gibi gelişmiş bir ülkede organik dayanışmanın, Türkiye’de ise, mekanik dayanışmanın yoğun olduğu gözlemlenmiştir.	Hamdi ÖZCAN / Prof. Dr. M. Fikret GEZGİN	Ashhan KALFA-TOPATEŞ / Prof. Dr. İlkay SAVCI	Meriç KÜKRER / Prof. Dr. Aslı YAZICI YAKIN
Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyoloji/ ABD	Yusuf KÖŞELİ / Prof. Dr. Kenan DEMİRAYAK	Atatürk Üniversitesi	2005	Necib Mahfuz Hayatı Eserleri eş-Şahzad "Dilenci" Adlı	1965 yılında yayımlanan ilk Nobel edebiyat ödülüne sahip Arap yazarı Necip Mahfuz’un “dilenci” anlamındaki eş-Şahzad adlı roman edebi yönü ile incelenmiştir. Tezde kitap incelemesi yapılmıştır. Romanın otobiyografik olduğu ve kahramanlarının psikolojik durumlarını nasıl şekillendirdiği üzerinde durulmuş ancak gerçekçi bir şekilde sıradan bir roman olarak nitelendirilmiştir.	Ashhan KALFA-TOPATEŞ / Prof. Dr. İlkay SAVCI	Meriç KÜKRER / Prof. Dr. Aslı YAZICI YAKIN	Meriç KÜKRER / Prof. Dr. Aslı YAZICI YAKIN
Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyoloji/ ABD	Adem PALABIYIK / Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Zeki ÜNAL	100. Yıl Üniversitesi	2010	Sosyolojik Bir Olgu Olarak Yoksulluk ve Dilencilik (Van ili Örneği)	Araştırmadaki temel amaç dilencilerin, içinde buldukları yoksulluk ve yoksulluk durumu ile dilencilik sosyolojik analizinin ortaya konulması ve dilencilik ile yoksulluğun birbiriyle paralel niteliklere sahip olmayan iki ayrı olgu olduğu iddiasıdır. Araştırma, Van’ın merkezinde yer alan caddelerinde dilenen dilencilerin tesadüfi yolla seçilmiş 84 dilencidir. Bu dilenciler ile yapılan araştırmada anket ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Bulgulardan çıkarılan sonuç, dilencilik daha çok sistematik, geleneksel ve kadere bir yapıya sahip olan bir olgu olduğu gerçeğidir. Ayrıca dilencilik ile yoksulluk arasındaki çarpık ilişki bağlamında Van’da iki tür dilencilik olduğu ortaya çıkarılmıştır. Doğum yeri Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde kayıtlı olan dilenciler dilenmek için daha çok farklı nedenlere sahipken Kürt kökenli olmayan dilenciler, dilenmeye daha farklı nedenlerle başlamaktadır.	Meriç KÜKRER / Prof. Dr. Aslı YAZICI YAKIN	Meriç KÜKRER / Prof. Dr. Aslı YAZICI YAKIN	Meriç KÜKRER / Prof. Dr. Aslı YAZICI YAKIN

Tabloda dilenme ve dilencilik alanında ortaya konulan tez çalışmalarının özet ve içerikleri verilmiştir. Çalışmalardan 5’i dilencilik bir sosyal sorun olarak ele alınırken 2005 yılında Yusuf Köşeli’nin tamamladığı “Necib Mahfuz Hayatı Eserleri eş-Şahzad Dilenci Adlı Romanı” isimli tez çalışmasında dilencilik sosyolojik analizinin ortaya konulması ve dilencilik ile yoksulluğun birbiriyle paralel niteliklere sahip olmayan iki ayrı olgu olduğu iddiasıdır. Araştırma, Van’ın merkezinde yer alan caddelerinde dilenen dilencilerin tesadüfi yolla seçilmiş 84 dilencidir. Bu dilenciler ile yapılan araştırmada anket ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Bulgulardan çıkarılan sonuç, dilencilik daha çok sistematik, geleneksel ve kadere bir yapıya sahip olan bir olgu olduğu gerçeğidir. Ayrıca dilencilik ile yoksulluk arasındaki çarpık ilişki bağlamında Van’da iki tür dilencilik olduğu ortaya çıkarılmıştır. Doğum yeri Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde kayıtlı olan dilenciler dilenmek için daha çok farklı nedenlere sahipken Kürt kökenli olmayan dilenciler, dilenmeye daha farklı nedenlerle başlamaktadır.

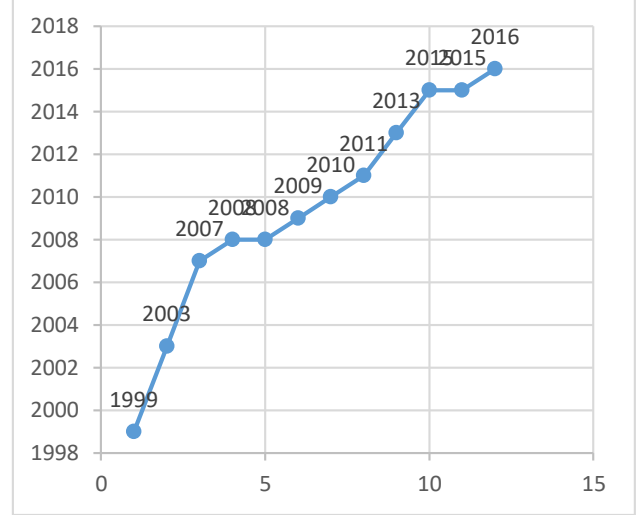
- Taburoğlu (2018)’ya göre dilenciler arasındaki Almanya-Türkiye karşılaştırmasında Almanya gibi gelişmiş bir ülkede organik dayanışmanın, Türkiye’de ise, mekanik dayanışmanın yoğun olduğu gözlemlenmiştir. Her iki ülke için, özellikle küresel değişimler, kentleşme ve sosyal devlet yapısındaki değişimler nedeniyle, bu iki dayanışmanın farklılaşmakta olduğu, her iki modele de uymayan türde toplumsal yapıların belirdiği ek olarak bulgulanmıştır.

- Palabıyık (2010)’a göre Van’da dilencilik yapanların çoğunu Vanlı olmayan dilenciler oluşturmaktadır. Özellikle zorunlu göç nedeniyle köylerinden kente göç eden aileler burada karşılaştıkları zorlukları atlatabilmek adına dilenmeye başlamışlar, zamanla bunu bir yaşam biçimi haline getirmişler ve daha sonradan da bu yaşam biçiminden vazgeçememişlerdir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde kayıtlı olan dilencilerin aksine Malatya ve Adana’dan gelen dilenciler, dilenciligi bir meslek olarak görmektedirler. Bu dilenciler özellikle mevsimlik işçiler gibi sıcak aylarda memleketlerinden ayrılmakta ve illeri dolaşmaktadırlar. Van’da dilenen dilencilerin en çok para kazandığı dönemler, özellikle dini geleneklerin yerine getirildiği zaman aralıklarıdır.
- Özcan (2002)’a göre dilencilik rasyonel dilenciler ve profesyonel dilenciler olarak ikiye ayrılmaktadır. Dilencilerin aile ilişkileri zayıf ve eğitim seviyeleri düşüktür. Çoğunluğunu göçebe çingene kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Dilenciler polis, zabıta ve diğer insanlar tarafından anlaşılacak için kendi aralarında farklı bir dil kullanmaktadır.
- Kalfa-Topateş (2014)’e göre dilenme kültürü, neoliberal politikaların ürünlerinden biri olan yoksullukla birlikte çeşitli dezavantajlı grupların dilencilige sürüklenmesiyle ve dilencilerin dilenerek hayatta kalmaya çalıştıkları bir yaşam biçimini benimsemeleriyle meydana gelmiştir. Sosyal yardımlardan faydalanma durumu ve kendilerini hayatta tutacak düzeyde gelir elde edebilmeleri dilenme kültürünü beslemektedir.
- Kükrer (2014)’e göre dilencilik, temelinde para alış-verişi olan ekonomik bir etkinliktir. Dilencilik toplumsal akışın içinde gerçekleşen teatral bir performans olarak tezahür eder.

5. Dilencilik Konusundaki Kitaplar

Literatür tarandığında dilencilik üzerine 14 kitabın olduğu saptanmıştır. Bu kitapların 10’u edebi eser, 1’i sempozyum bildiri kitabı, 2’si sosyolojik ve 1’i tarihsel bağlamda ele alınmış kitaplardır.

Şekil 6. Dilencilik Temalı Kitapların Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 6’ya göre dilencilik üzerine yazılan kitaplardan ilki 1999 yılında basılırken 2003’ten sonra kitap yayınında düzenli bir artış görülmektedir. 2008’de ve 2015’te yayınlanmış 2 kitap mevcuttur. Kitapların ortalama sayfa sayısı 168’dir. Kitapların tümünün basım yerine ulaşılamamakla birlikte 4 kitabın basım yeri İstanbul’dur. Kitap sayısının 2008’den itibaren düzenli olarak artmasının nedeni dilencilik sorununa olan bilimsel eğilimlerin artması ile ilişkilidir. Bu tarihten itibaren kentsel odaklı perspektiften ele alınan kitapların yanı sıra dilencilik sorununun çocuk edebiyatı kitaplarına da yansdığı görülmektedir. Bu eserlerde, *dilenci subay*, *prens ve dilenci*, *zengin dilenci*, *dilenci ile milyarder* gibi isimlerle dilencilğin bir alt sınıf olarak karakterize edilmesi dikkat çekicidir.

Şekil 7. Dilencilik Konulu Kitapların Özellikleri

Yazar	Kitabın adı	Basımevi	Yıl	Türü
İsmail Coşkun, Alev Erkilet	İstanbul Halkının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı	İstanbul Ticaret Odası	2010	Alan çalışması
Aşlıcan Kalfa Topateş	Dilenciler: Türkiye’de Yoksulluk ve Dilenme Kültürü	İletişim Yayınları	2015	Alan çalışması
Necip Mahfuz	Dilenci	Bordo Siyah Klasik Yayınlar	2003	Edebi eser
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı (Ed.Suvat Parin)	Bir Kent Sorunu: Dilencilik Tebliğler Kitabı	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı	2008	Sempozyum Bildiri Kitabı
Mehmet İdo İsmetoğlu	Dilenci Subay	Cinius Yayınevi	2016	Edebi eser
Mark Twain (Ed.Meltem Erkmen)	Prens ve Dilenci	Epsilon Yayınevi	2015	Edebi eser
Mustafa Özçelik	Zengin Dilenci	Nar Yayınları	2008	Edebi eser
Şey Sadi Şirazi	Padişah Olan Dilenci	Çilek Yayınları	2011	Edebi eser

Yavuz Bahadıroğlu	Zengin Olan Dilenci	Nesil Çocuk Yayınları	2009	Edebi eser
Benoit Saint Girons	Dilenci ile Milyarder	Kafe Kültür Yayıncılık	2013	Edebi eser
Sir Arthur Conan Doyle	Musavver Dilenci	Kubbealtı Sahaf	Bilinmemektedir	Edebi eser
Mark Twain	Kral ve Dilenci	Morpa Kültür Yayınları	2007	Edebi eser
Kemalettin Tuğcu	Dilenci Baba	Damla Çocuk	Bilinmemektedir	Edebi eser
Zeki Tekin (Ed. Güler Eren)	Osmanlı Döneminde Dilencilik	Yeni Türkiye Yayınları	1999	Tarih

Tabloya göre dilencilik üzerine basılmış son kitabın 2016 yılındaki Dilenci Subay adlı çocuk kitabı olduğu görülmektedir. Dilencilik ekseninde yayınlanan kitapların büyük oranının çocuk edebiyatı türünde yayınlanması dikkat çekmektedir. Kitapların yayınladığı yerler farklılık göstermekte, 2 kitabın yayınevi bilinmemektedir.

Dilencilik temalı kitaplardan 2’si alan araştırmadır. Bunlardan İsmail Coşkun ve Alev Erkilet’ in 2010 yılında yayınladığı “İstanbul Halkının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı” kitabı dilencilik İstanbul’daki esnaf, çeşitli meslek grupları ve din adamları tarafından algılanış biçimini ortaya koymaktadır. Kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dilencilik toplumsal bir sorun olarak nasıl tanımlandığı, dilencilikleri ilgili yasa ve mevzuat, dilencilikten elde edilen geliri ve dilencilik- evsizlik ilişkisi açıklanmıştır. İkinci bölümde İstanbul halkının dilencilik olgusuna bakış açısını saptamak üzere yapılan saha araştırmasında, yapılan 55 yarı yapılandırılmış mülakat ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı çalışanları ile odak grup görüşmeleri analiz edilmiş ve bulgular ortaya koyulmuştur. Son bölümde ise bu bulguların sonuçları ve değerlendirmesi yer almaktadır. Coşkun ve Erkilet (2010)’in çalışmasına göre esnafın dilencileri geleneksel kodlarla geri çevirmediği, din adamlarının ise gerçek ihtiyaç sahiplerini göz önünde bulundurarak dilencilere para verdiği görülmüştür. Çeşitli mesleklerden kişilerin ise dilencilere para verme konusunda kişisel bakış açılarını yansıttığı görülmüştür. Ancak her üç grup da (esnaf, din adamları, meslek sahipleri) geleneksel dilencilik sorunu olmadığını düşünmekte, saldırgan dilencilerden endişe etmekte ve dilencilik meslek haline gelmesinden memnuniyetsiz olduklarını belirtmektedir. Zabıta odak grubundaki zabıtalardan birinin, toplumun %70’inin dilencilik toplumsal bir sorun olarak görmediğini belirtmiştir. Bu da dilencilik olgusuna yaklaşımın, geleneksel kodların etkisi ve sadaka kültürü ile ilişkili olduğu gerçeğini göstermektedir.

Diğer saha araştırması olarak ortaya koyulan kitap çalışması ise Aslıhan Kalfa-Topates’in 2015 yılında yayınladığı “Dilenciler Türkiye’de Yoksulluk ve Dilenme Kültürü” isimli çalışmasıdır. Dört bölümden oluşan kitapta yoksulluk ve dilencilik tarihsel gelişimi, dilenme kültürünün küreselleşme ekseninde dönüşümü, Osmanlı İmparatorluğu ve günümüz Türkiye’inde dilencilik ve yapılan saha araştırması yer almaktadır. Araştırma Ankara’da dilencilik yapan dilenciler, dilenci yakınları ve yetkili kişiler (muhtar, zabıta, sosyal hizmet uzmanı, emniyet personeli ve SYDV personeli) olmak üzere toplam 46 kişiyle yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılarak yürütülmüştür. Araştırma

sonuçları dilenme kültürünün yoksullukla ilişkisini ve bu kültürü besleyen faktörleri ortaya koymaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı bünyesinde 2008 yılında yapılan dilencilik sempozyumu bildiri kitabında ise sempozyumda sunulan 42 bildiri derlenmiş ve Suat Parin tarafından hazırlanarak kitaplaştırılmıştır. Türkiye’de bir ilk olan dilencilik sempozyumunda sunulan bildiriler çeşitli bilim alanlarının (sosyoloji, tarih, ilahiyat, edebiyat ve gazetecilik) perspektifinden bir araya getirilerek dilencilik sorununa çözüm yollarının arandığı bir derleme olarak oluşturulmuştur. Bu çalışma dilencilik eylemi, dilenci kişilerin sosyoekonomik profilleri, dilenci gruplarında hiyerarşik yapılanma, dilenme yöntem ve teknikleri, dilenme mekanları, Osmanlı toplumunda ve İslam toplumlarında dilencilik olgusu ve yoksullukla ilişkisi, edebi metinlerde dilenci karakterleri, basın, mizah ve fotoğrafçılıkta dilencilik ele alınışı, hukuki boyutu ve mücadele örnekleriyle dilencilik sorununu ele almaktadır. Bu yönüyle kitap bilimsel alana önemli bir katkı sunmaktadır.

Dilencilik temalı bilimsel yayınların sosyal hizmet bilim ve mesleğine önemli katkılarda bulunacağından şüphe yoktur. Ancak Türkiye’de sosyal hizmet gibi insan hakları odaklı olan uygulamalı bir disiplinin dilencilik konusunda bilimsel yayına rastlanmaması, bu alandaki önemli bir açığı göstermektedir.

6. TARTIŞMA

Dilencilik özelinde yapılan bu çalışmada kartopu örneklem yöntemi ile literatürde yer alan makaleler, lisansüstü tezler ve kitaplara ulaşılarak bu çalışmaların yıllara, bilim alanlarına, konularına göre tasnifi yapılmış ve analiz edilmiştir. Toplamda 98 araştırmaya ulaşılmış, tarama yapılırken evsizler ve sokak çocukları kapsam dışında bırakılmıştır. Bunun sebebi dilencilik üzerine eğilimin tespit edilmesi amacıyla dilencilik özelinde sınırlandırılmış olmasıdır.

Çalışmadan elde edilen verilere göre dilencilik 1990’lı yıllardan sonra Türkiye’de bilimsel anlamda ele alınmaya başlandığı, özellikle 2008 yılından sonra eğilimin yükseldiği görülmektedir. Dilenme olgusunun yoksulluktan bağımsız ele alınmayacağı gerçeğinden hareketle bu tarihlere Türkiye’deki ekonomik krizlerin ve kırsaldan kentlere doğru yoğun göç yaşanması sonucu kent güvenliğinin tehlikeye girdiği ortaya çıkmaktadır. Toplumun geleneksel bir tutum sergileyerek dilencilik sorununu beslemesi de kültürel ve dini boyutuyla değerlendirilmektedir. Muhafazakar bir tabana sahip olan toplumumuzda sadaka vererek yoksula sahip çıkma düşüncesi, bazı dilenciler için bir sömürü kaynağı ve meslek olarak görülmesine yön vermektedir.

Dilencilik teması etrafında gerçekleştirilen bibliyografik çalışma, dilencilik sorunu üzerine bilimsel alandaki Türkçe kaynak yetersizliğini göstermektedir. Bunun sebebi olarak Türkiye’de sokakta yaşayan evsizler, sokak çocukları, madde bağımlısı gençler, kadınlar ve yaşlılar gibi dezavantajlı pozisyondaki gruplarla yapılan çalışmalarda risk faktörüdür. Bu bireylerle birebir temasa geçerek yapılacak çalışmaların, araştırmacılar için de oluşturduğu düşüncesi hakimdir. Bu da araştırmaların sınırlılığını etkilemektedir.

Dilencilerin toplandığı sabit merkezlerin olmayışı, zabıta yetkililerinin yetersiz kalması ve Türk Ceza Kanunu’nda dilencilik suçuna ilişkin 229. maddenin ve Kabahatler Kanunu’nun 33. maddesinin dilencilik gibi sistematik bir sorunu çözmede yetersiz kalması, bunun dışında hiçbir yasal düzenlemenin olmaması, toplumun dilencilere yardım etme davranışını sürdürüyor olması ve yoksul kesim için köklü bir

değişiklik getiren bir çözümün olmayışı dilencilik besleyen ve sürdürülmesine neden olan unsurlardır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde daha fazla bilimsel çalışma ve projelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye’de sokak sosyal hizmeti uygulamasının kısıtlı bir dönemde uygulandıktan sonra terk edilmesiyle dilencilik sorunu daha da kronik bir hale getirilmiştir. Çalışma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın dilencilere yönelik ürettiği bir sistemin olmaması da bu sorunun devamlılığını sağlamaktadır. Hem bir çalışma sorunu olduğu hem de yoksullukla mücadelede parçalanmış aile bütünlüğünün korunması göz önünde bulundurulduğunda sosyal hizmet mesleğinin bu sorunun doğrudan muhatabı olduğunu, çözüm noktasında uygulayıcıların sosyal hizmet uzmanları olduğu açıktır. İnsan hakları temelinde değerlendirildiğinde her bireyin çalışması ve kendi gücünü ve potansiyelini gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yardıma muhtaçlık olgusu, sosyal devlet ilkesini benimseyen bir yapıda toplumun bir sorunu olduğu kadar devletin de bir sorunudur. Bu nedenle bireylerin içinde bulunduğu yoksulluk krizinden çıkararak makro bazda çözümlerin (istihdamlarının sağlanması, dilencilik özelinde projelerin gerçekleştirilmesi) üretilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de 1923-2018 Yılları Arasında Yapılan Dilencilik Temalı Çalışmaların Kronolojik Sıralaması

Makaleler

- Şidyak, A. F. (1862). 19. Yüzyılda İstanbul’da Dilencilik Dair Bir Makale. *Millet Kütüphanesi El-Cevaib Gazetesi*, 4253.
- Konyalı, İ. H. (1936). 400 Sene Evvel İstanbul Dilencileri. *Yedigün Dergisi*, 161.
- Aksel, H. (1937). İstanbul’un Dilenci Çocuk Okulları. *Yarım Ay Dergisi*, 47.
- Konyalı, İ. H. (1951). Tarihte İstanbul Dilencileri. *Tarih Hazinesi Dergisi*, 8.
- Koçu, R. E. (1966). Dilenci–Dilenciler. *İstanbul Ansiklopedisi (8.cilt)*. Koçu Yayınları, İstanbul.
- Koçu, R. E. (1970). Dünden Bugüne Dilenciler. *Hayat Tarih Mecmuası*, 3.
- Göktaş, U. (1994). Dilenciler. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Ve Tarih Vakfı Ortak Yayını.
- Toksarı, A. (1994). Dilencilik. *TDV İslam Ansiklopedisi (cilt 6)*. İstanbul: TDV Yayınları.
- Uludağ, S. (1994). Dilencilik. *İslam Ansiklopedisi*, 9. İstanbul.
- Kayaoğlu, T. (1998). Bayburt Müslüman Dilendirmeler Cemiyeti. *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, 5, 56, 64-65.
- Küntay, E., Erginsoy, G. ve Yılmaz, E. (1998). “Selpağa Gitmek” *Sokakta Çalışan Çocuklar: Pilot Araştırma Raporu*. T.C. İstanbul Valiliği.
- Özbek, N. (1999). 2. Meşrutiyet İstanbul’unda Dilenciler Ve Serseriler. *Toplumsal Tarih*, 64, 34-43.
- Tekin, Z. (1999). Osmanlı Döneminde Dilencilik. *Yeni Türkiye Dergisi*, 5.
- Vatandaş, C. (2002). Dilenciler Ve Dilencilik Sosyolojik Bir Araştırma. *Afyon AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4,1,170-183.
- Ceylan, Ö. (2004). Eski Zaman Dilencileri. *Türk Edebiyatı Dergisi*, 369.

- Vatandaş, C. (2004). Toplumsal Bir Değer Olarak Yardımlaşma Ve Dilenciler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 1, 149-160.
- Demirtaş, M. (2006). Osmanlı Başkentinde Dilenciler Ve Dilencilerin Toplum Hayatına Etkileri. *Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 20,81-104.
- Akça, Ü. (2008). “Sosyal Dışlanma Ve Arınma Arasında Dilencilik” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 413-418.
- Anbarlı B., Şeniz (2008). “Çocuk Dilencilik: Suudi Arabistan Ve Hindistan’da Çocuk Dilencilik Sorunu ve Mücadele Biçimleri” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 225-246.
- Atalay, T. (2008). “Dilencilikten Emekçiliğe Yükselmeye İslahanelerin Rolü (Diyar-ı Bekir İslahanesi Örneği)” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 205-214.
- Baydemir, R. (2008). “Karikatürlerin Diliyle Dilencilik Olgusu” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 443-460.
- Buyrukçu, R. (2008). “Dilencilik Yaygınlaşmasında Ve Önlenmesinde Dini Anlayışların Ve Diyanet İşleri Başkanlığının Rolü” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 285-290.
- Canatan, A. (2008). “Bir Alışveriş Biçimi Olarak Dilencilik Tahlili” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 419-424.
- Çakıroğlu, B. A. (2008). “Belediyeler Ve Türkiye’de Dilencilik Boyutları” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 45-62.
- Çelebi, M. (2008). “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Osmanlıda Dilencilik: Bir Dilencinin Anıları” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 159-170.
- Demirtaş, M. (2008). “Osmanlıda Dilencilik Önlemeye Yönelik İlk Uygulamalar Ve 18. Yüzyılda Alınan Tedbirler” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 171-192.
- Dikmen, M. ve Çetin Kamile (2008). “Dilencilik Klasik Türk Şiirindeki Tezahürleri” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 525-544.
- Doğan, Y. (2008). “Meşhur Arap Edibi Amr B. Osman Cahiz’in El-Buhala (Cimrilere) Adlı Eserinde Abbasi Dönemi

- Dilenciliği ve Dilencileri” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 509-524.
- Düzbakar, Ö. (2008). “Osmanlı Devleti’nin Dilencilere Bakışı (Bursa Örneği)” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 81-98.
- Eliaçık, M. (2008). “Hicaza Hac İçin Gelip Geri Dönmeyerek Dilencilik Yapan Afrikalı Dilenciler (Tukruriler)” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 291-306.
- Erkan, R. ve Aydın, D. (2008). “Yoksulluk ve Dilencilikle Mücadelede Örnek Bir Proje: Mikro Kredi Uygulaması (Diyarbakır Örneği)” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 363-374.
- Gedik, Ö. (2008). “Dilenciliğin Türk Pozitif Hukukundaki Yeri” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 565-570.
- Genç, M. (2008). “Osmanlı Dünyasında Dilencilik” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 13-16.
- Gökalp, N.(2008). “Dilencilik Ve Duygu” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 391-396.
- Gündüz, O.(2008). “Aykırı Bir Dilencilik Okuması: Miskinler Tekkesi” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 469-478.
- Karabela, N. (2008). “Dilencilik Problemine Farklı Bir Bakış” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 479-488.
- Karacoşkun, M. D. (2008). “Bir İstismar Yolu Olarak Dilencilik – Sivas Örneği” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 215-223.
- Kaya, M. (2008). “19. Ve 20. Yüzyıl Başlarında Dilenciliği Önleme Çalışmaları Üzerine Bazı Düşünceler” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 141-146.
- Kök, M. (2008). “Bir Bilinç Durumu Olarak Dilencilik” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 397-412.
- Kumbasar, M.(2008). “Bayburt Müslüman Dilendirmezler Cemiyeti İle İlgili Tarihi Belgenin Tahlili” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 375-390.
- Mermutlu, B. (2008). “19. Yüzyılda İstanbul’da Dilenciler Ve Dönem Basının Soruna Yaklaşımı” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 425-442.
- Özbek, N. (2008). “Osmanlı İmparatorluğunda Dilencilere Yönelik Devlet Politikaları Ve Kamusal Söylemin Değişimi” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 17-44.
- Özcan, T. (2008). “Osmanlı Toplumunda Yetimler Ve Eytam Sandıkları” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 133-140.
- Özdemir Kızılkın, A. (2008). “Arşiv Belgelerine Göre 2. Abdülhamit Döneminde Dilencilik Yapan Yabancılar Ve Yurtdışına Dilencilik İçin Giden Osmanlı Vatandaşları” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 99-108.
- Özer, Y. E. ve Yontar, İ. G. (2008). “Dilencilik Olgusu Kent Güvenliği İlişkisi Ve İzmir Büyükkent Bütününde Dilencilikle Mücadele” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 247-258.
- Öztürk, S. (2008). “Osmanlı Devleti’nde Dilenciliğin Önlenmesi” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 109-122.
- Paksoy, S., Paksoy, M. ve Memiş, H.. (2008). “Dilenci Profili Ve Dilenciliğin Önlenmesine Yönelik Faaliyetler” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 557-564.
- Parin, S. (2008). “Dilencilik Bir Yoksulluk Kategorisi Midir?” *Uluslararası Yoksulluk Sempozyumu Tebliğ Metni*.
- Sancaklı, S. (2008). Dilencilikle Mücadelede Başarılı Olmak İçin Dini Referansları Kullanmanın/Dinin Motivasyonundan Yararlanmanın Önemi” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 307-327.
- Sarıkaya, M. (2008). “Abbasi Dönemi Arap Edebiyatında Dilencilik Ve Dilenci Şairler” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 489-508.

- Sarısamam, S. (2008). “Osmanlı Fukaraperver Cemiyetinin Fakirlik Ve Dilencilikle Mücadelesi” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 123-132.
- Seyyar, A. (2008). “Dilencilikle Mücadelede Koruyucu Sosyal Politikalar Ve Rehabilit Edici Sosyal Hizmetler” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 329-346.
- Şahin, H. (2008). Yoksulluğun Gündelik Hayat Üzerinden Analiz Edilmesinde Anahtar Bir Kavram: Hayatta Kalma Stratejileri Üzerine Yapısal Bir Çalışma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25, 1, 134-153.
- Şen, İ. (2008). “Basında Dilencilik” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 461-468.
- Şirin, İ. (2008). “Avrupa Ve Osmanlı Seyyahlarının İzlenimiyle Osmanlı Ve Avrupa’da Dilencilik” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 63-80.
- Tabakoğlu, A. (2008). “Çalışma Ahlakı ve Dilencilik” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 545-556.
- Tekin, Z. (2008). “19. Yüzyıl Avrupası’nda Dilencilüğün Önlenmesine Dair Bir Layiha” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 347-362.
- Tuna, K. ve Parin, S. (2008). “Kent Yaşamı Ve Dilencilik: İstanbul Dilencileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 147-158.
- Yeniçeri, C. (2008). “İslam Öğretisinde Çalışıp Kazanma/Kesb İlkesi Ve Emeksiz Kazanç Peşine Düşme Olarak Dilencilik Ve Benzerlerine Bakış” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 259-284.
- Yılmaz, E. (2008). “Gizli Dilenciler: İstanbul’da Sokakta Çalıştırılan Çocuklar” *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu Tebliğler Kitabı (der. Suvat Parin)*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, 193-204.
- Coşkun, İ. ve Erkilet, A. (2010). Kapiya Geleni Çevirmeme: İstanbul Esnafının Dilencilik Olgusuna Bakışı. *Sosyoloji Dergisi*, 3, 20, 1-21.
- Palabıyık, A. (2010). Hayırseverlik Ve Sadaka’nın Oluşturduğu Bir Yaşam: Dilencilik Ve Dilencilik Kültürü. VIII. *Kocaeli Üniversitesi Uluslararası Felsefe Sempozyumu: “Dayanışma” (Basılmış Kongre Kitapçığı)*, 99-126.
- Parin, S. (2010). Dilencilik Yoksulluk İlişkisi. *Sosyoloji Dergisi*, 3, 20, 23-37.
- Uygun, S. (2011). Denizaşırı Dilencilığe Bir Örnek: Marûni Dilenciler. *Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 30,30, 189-212.
- Anar, T. ve Özbay, F. (2013). Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Osmanlı’dan Günümüze Türk Şiirinde Dilenme ve Dilencilığe Genel Bir Bakış. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2, 1-27.
- Özer, Y. E. ve Yontar, İ. G. (2013). Kent Güvenliğini Tehdit Eden Bir Unsur Olarak Dilencilik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 43, 237-249.
- Öztoprak, M. (2013). Dilencilik Konusundaki Hadislerin Kaynak Değeri Ve Rivâyet-Dirâyet Bütünlüğü Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 2, 83-109.
- Birtek, F. (2014). Dilencilik Suçu. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5, 2, 121-172.
- Gürbüz, A. (2014). Reşat Nuri Güntekin’in Miskinler Tekkesi Romanında Dilencilik Algısı. *Turkish Studies Dergisi*, 9, 3, 745-754.
- Metin, T. (2014). 708/1308-1309 Tarihli Hüsameddin El-Hacı Dilenci Vakfiyesi *Abant İzzet Baysal University Journal Of Social Sciences / Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14,1, 211-230.
- Demir, T. (2015). Dilenciler: Türkiye’de Yoksulluk Ve Dilenme Kültürü. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9,19,237-239.
- Demirdağ, S. (2015). Bireylerin Dilenciler Hakkındaki Görüşleri Ve Okul Çağındaki Çocukların Dilenme Nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 85-93.
- Doğan, C. (2015). Kırım Harbi’nden I. Dünya Savaşı’na İstanbul’da Dilencilik Olgusuna Bir Bakış (1853-1914). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3, 6, 152-173.
- Özgün, C. (2016). Osmanlı Devleti’nin Son Zamanlarında Çocuk Dilenciler Sorunu. *Journal Of Modern Turkish History Studies/Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 16,33, 25-60.
- Özgün, E. (2016). Puslu Kıtalar Atlası’nda Bir Alt Kültür Temsili: Dilenciler Loncası. *Uluslararası Edebiyat Ve Toplum Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 291-296.
- Erken, F. (2017). Online Basında Dilenci Stereotipi: Hürriyet, Sabah, Milliyet Gazetelerine Yönelik Bir Analiz. *Ankara İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 1, 44, 216-227.
- Özer, B. (belirtilmemiş). Çocukların Dilenci Olarak Kullanılması Bildiri Notu.

Tezler

- Kalfa-Topateş, A. (2014). *Türkiye’de Yoksulluk Bağlamında Dilenme Kültürü*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara.
- Özcan, H. (2002). *Bir Toplumsal Problem Odağı Olarak Dilenciler*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Köşeli, Y. (2005). *Necib Mahfuz Hayatı Eserleri eş-Şehzade “Dilenci” Adlı Romanı*. Atatürk Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatı
Anabilim Dalı, Erzurum.

- Palabıyık, A. (2010). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak Yoksulluk ve Dilencilik (Van İli Örneği)*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Van.
- Kükreler, M. (2014). *Ankara'da Dilencilik ve Sadaka Kültürü*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Taburoğlu, Ö. (2018). *Toplumsal Dayanışma İşbölümü ve Dilencilik Arasındaki: Almanya ve Türkiye Karşılaştırması*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Kitaplar

- Tekin, Z. (1999). *Osmanlı Döneminde Dilencilik (Ed: Güler Eren)*. İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları.
- Mahfuz, N. (2003). *Dilenci (Çev. Alovera)*. İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar.
- Twain, M. (2007). *Kral ve Dilenci*. Morpa Kültür Yayınları
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı (Haz. Suvat Parin) (2008). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik Tebliğler Kitabı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı Yayını.
- Özçelik, M. (2008). *Zengin Dilenci*. Nar Yayınları
- Bahadıroğlu, Yavuz (2009). *Zengin Olan Dilenci*. Nesil Çocuk Yayınları
- Coşkun, İ. ve Erkilet, A. (2010). *İstanbul Halkının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınevi.
- Şirazi, Ş.S.(2011). *Padişah Olan Dilenci*. Çilek Yayınları.
- Girons, B. Saint (2013). *Dilenci ile Milyarder*. Kafe Kültür Yayıncılık
- Ashıcan Kalfa T. (2015). *Dilenciler: Türkiye'de Yoksulluk Ve Dilenme Kültürü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Twain, M. (2015). *Prens ve Dilenci*. Epsilon Yayınevi.
- İsmetoğlu, M. İ. (2016). *Dilenci Subay*. Cinius Yayınevi.
- Doyle, Sir A. C. (bilinmemektedir). *Musavver Dilenci*. Kubbealtı Sahaf.
- Tuğcu, Kemalettin (bilinmemektedir). *Dilenci Baba*. Damla Çocuk.